

УДК 340.12

DOI 10.31732/2708-339X-2023-10-54-58

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНІХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ ТА УГОРЩИНІ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Корнієнко О.О.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113

e-mail: KorniyenkoOO@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2836-9585>

THEORETICAL APPROACHES TO THE DETERMINATION OF THE EXTERNAL FUNCTIONS OF THE STATE IN UKRAINE AND HUNGARY: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS

Korniyenko O.O.,

PhD in Law,

Associate Professor of Department of State and Legal Disciplines,

«KROK» University

Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113

e-mail: KorniyenkoOO@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2836-9585>

Анотація. Функціонування держави є досить складним і динамічним процесом, який потребує теоретичного осмислення. Це викликає значні зусилля та серйозні розбіжності серед учених. В процесі дослідження актуально розглянути функції держави у філософсько-правовій системі концептуальних положень державно-правової теорії, теоретичні підходи, які існують визначення функції держави, які наявні складові та чи співпрацюють вони між собою. Це визначається об'єктивними умовами і законами суспільного розвитку. Та особливого значення набуває цей напрям для України, що нині перебуває на етапі різкого оновлення суспільних сфер життя, в тому числі й державно-правової сфери. Тому питання забезпечення, захисту, врегулювання й гарантування соціальних та індивідуальних інтересів є головною метою держави як соціально-правового утворення. Відтак уся увага націлена на регулювання суспільно-важливих сфер. Такі напрями в теорії держави і права України традиційно звикли називати функціями держави, що за різними визначеннями та підходами фахівців як в Україні, так і в Угорщині можна трактувати як основні напрями діяльності. Сьогодні наукова література містить різні думки про те, які ж складові елементи є тими функціями та за якими критеріями їх класифікувати. Найбільш поширеною, хоча й не остаточною, класифікацією є поділ на зовнішні та внутрішні функції, такої думки дотримуються українські й угорські фахівці. Цим науковим доробком спробуємо продемонструвати різні погляди українських та угорських фахівців із метою розширення наукових досліджень через порівняльно-правові аспекти.

Ключові слова. Функції держави, зовнішні функції, Україна, класифікація, Угорщина, держава, теоретичні підходи.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 9.

Abstract. *The functioning of the state is a rather complex and dynamic process that requires theoretical understanding. This causes considerable effort and serious disagreement among scientists. In the process of research, it is relevant to consider the functions of the state in the philosophical-legal system of the conceptual provisions of the state-legal theory, theoretical approaches, what are the definitions of the functions of the state, what are the components and whether they cooperate with each other. This is determined by the objective conditions and laws of social development. But this direction is of particular importance for Ukraine, which is currently at the stage of a sharp renewal of social spheres of life, including the state and legal sphere. Therefore, the issue of ensuring, protecting, regulating, and guaranteeing social and individual interests is the main goal of the state as a socio-legal entity. Therefore, all attention is focused on the regulation of socially important spheres. Such directions in the theory of the state and law of Ukraine are traditionally called the functions of the state, which according to different definitions and approaches of experts both in Ukraine and in Hungary can be interpreted as the main directions of activity. Today, the scientific literature contains different opinions about which constituent elements are those functions and according to which criteria to classify them. The most widespread, although not final, classification is the division into external and internal functions, this is the opinion held by Ukrainian and Hungarian specialists. With this scientific work, we will try to demonstrate different views of Ukrainian and Hungarian specialists with the aim of expanding scientific research through comparative legal aspects.*

Keywords. *State functions, external functions, Ukraine, classification, Hungary, state, theoretical approaches.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, ref.: 9.

Постановка проблеми. Функції держави, як одна з визначальних категорій державотворення, дають змогу визначити не лише характер діяльності її апарату, а й виявити його недоліки. Цим дослідженням спробуємо виявити підходи до визначення зовнішніх функцій держави в Україні та в Угорщині на основі порівняльно-правових підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В ході написання наукової статті були використані праці В. Котюка, О. Скакун, М. Дзевелюк, І. Дубинського, С. Кухтика, П. Такача, які в своїх працях акцентували увагу на питаннях, присвячених дослідженню функцій держави.

Не вирішені раніше частини загальної потреби. Дослідженню питання про функції держави або ж конкретно її зовнішнім функціям увага приділялася досить таки давно. Цей факт безспірно демонструє актуальність досліджуваної тематики. Для розширення сфери наукових досліджень пропонується з'ясувати сутність зовнішніх функцій та їх порівняльно-правовий аналіз на

прикладі України та країни Європейського Союзу – Угорщини.

Формулювання цілей статті.

Метою даної наукової статті є з'ясувати теоретико-правові підходи до визначення зовнішніх функцій в Україні та Угорщині крізь порівняльно-правовий аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вдалої роботи великого механізму державного апарату, функції держави не мають бути тіншовими. Держава, будучи організаційною системою, призначена саме для управління державними справами суспільства, яка діє в суспільних інтересах і здійснює владу в законний і формалізований спосіб [1].

На думку В. Котюка, функції держави виступають «як основні напрями реалізації завдань і цілей, соціального призначення держави в процесі її діяльності в різних сферах суспільного життя» [2, с. 294]. Адже як зазначає О. Скакун, «...саме функції виражають безпосередню сутність держави та її соціальне призначення. Вивчення функцій дає уявлення визначати характер діяльності держави, її

пріоритети на певному етапі розвитку, а також оцінити рівень її організації та ефективності» [3, с. 133].

М. Дзевелюк стверджує, що значних перетворень зазнає сам зміст функцій держави, їхнє значення, правові форми і способи реалізації. Постановка нових завдань і зміна політичного курсу на шлях розбудови України як правової, демократичної, соціальної держави, оптимізація діяльності органів державної та правової влади інститутів у пошуках ефективної моделі регулювання життя українського суспільства визначає важливість і необхідність сучасного теоретичного узагальнення та переосмислення накопичених в юридичній науці поглядів на функції сучасної держави, їхню сутність, зміст та основні різновиди [4, с. 171].

Дещо інше визначення поняття пропонує І. Дубинський, який пише, що «функції держави – це розподіл на окремі типи, види, групи залежно від різних критеріїв (політичних, економічних, соціальних, правових), що набувають практичного значення для напрацювання стратегій і рекомендацій із трансформації, перетворення та модернізації певних напрямів діяльності держави» [5, с. 8]. Чи іншими словами функції держави – це її основні напрями діяльності, що залежать від об'єктивних потреб спільних відносин людей у вирішенні загальної справи, зміст яких визначається історичним спрямуванням суспільства. Виконання функцій держави є складним процесом дії держави через державні органи та їхні посадові особи для певного кола суспільних відносин.

На думку угорського фахівця Я. Кальмана, функції держави – це частина державного управління. І поряд він

роз'яснює їх, як мету адміністративної політики, яка стоїть за великою кількістю завдань, загальним державним інтересом, що обґрунтовує визначення та створення завдання законом. При цьому варто розрізняти поняття функції і завдання. Повертаючись до державного управління, треба звернути увагу, що науковець розуміє у ньому діяльність виконавчої влади, в результаті якої вона фактично впливає на поведінку членів та різних організацій суспільства, а саме застосування права (правозастосування), що здійснюється окремою державною організацією під час прийняття рішень, вироблення, виконання та контролю здійснення державною публічною владою (імперією), через їхню організацію та участь у законодавстві [6].

Не менш важливим питанням є складові частини функції держави. Адже, як ми розуміємо, сама категорія «функція» не є повною, оскільки для її реалізації вона повинна відображати різні сфери суспільного, політичного, економічного життя будь-якої держави.

Так, С. Кухтик зазначає, що функції держави можна визначити як відносно стабільні основні напрями діяльності держави, що відображають її суть і соціальне призначення, які спрямовані на виконання завдань і досягнення цілей та визначаються рівнем розвитку держави. І пропонує класифікувати їх за трьома категоріями: внутрішні, зовнішні та змішані. До внутрішніх відносить: місцеве самоврядування, культурно-ідеологічну; до зовнішніх: функцію оборони, співробітництва з міжнародним співтовариством; до змішаних, тобто до таких які, з одного боку, діють на території держави, а з другого, спрямовані на забезпечення

зовнішніх зносин: економічна, політична, екологічна, забезпечення державної безпеки [7, с. 55-56].

На наш погляд, функція забезпечення державної безпеки по суті і є оборонною, тому некоректно її відносити відразу до обох категорій.

Згідно тверджень групи угорських фахівців, є розподіл функцій на класичні внутрішні та зовнішні. До перших, наприклад, відносять охорону громадського порядку, до других оборонну функцію [1]. Інша група правників цієї країни розрізняє аж чотири категорії. Зокрема, П. Такач нараховує такі: внутрішнього порядку в суспільстві, захист від зовнішніх ворогів, підтримка і розвиток комунікаційної інфраструктури, виробничі та торгівельні відносини. На його думку, все це можна підсумувати як інтеграцію суспільства, і саме виходячи з цього, можна розуміти державу як соціальну функцію: «держава – це інститут, завданням якого є створення інтеграції суспільства». Відповідно до однієї з найпоширеніших концепцій, держава – це передусім система органів, які виконують функції публічної влади [8].

На нашу думку, навіть не зважаючи на дещо різні підходи до визначення суті функції держави, остаточний зміст є спорідненим, який знаходить своє відображення в частині основних напрямів її діяльності, через органи управління. А в частині саме зовнішніх, які, як ми з'ясували, є складовою частиною функції держави, то цей напрям націлений саме на реалізацію таких напрямків у/або через співпрацю із зарубіжними країнами.

Таким чином, з'ясувавши поняття та підходи до класифікації, на наш погляд, усе ж доцільно зупинитися саме на розподілі на зовнішні та

внутрішні функції, оскільки вважаємо їх найбільш коректними. Розширюючи межі класифікації, на нашу думку, відбувається створення лабіринту в теорії держави і права, оскільки при ретельнішому погляді ми постійно повертаємося до поняття про внутрішні та зовнішні функції держави. Критично варто ставитися до категорії функцій «змішані». Вважаємо їх недоцільними, оскільки маємо розуміти, що внутрішні та зовнішні функції не діють окремо, власне очевидно, що вони дієві, коли працюють у взаємодії, а тому розуміємо, що між ними є взаємне доповнення та переплетіння. Те ж саме стосується і позиції угорського фахівця П. Такача та його виокремлених категорій: внутрішнього порядку в суспільстві, захисту від зовнішніх ворогів, підтримки і розвитку комунікаційної інфраструктури, виробничих та торгівельних відносин.

Звісно ж час від часу виникає логічне питання: наскільки стабільні такі напрями? Тут повертаємося до думки С. Кухтик, де у ході викладу матеріалу було вказано про відносну стабільність зовнішніх функцій. Частково погоджуємося з цією тезою, оскільки, порівнюючи Україну та Угорщину, не можемо однозначно говорити про подібність, адже Угорщина практично відразу з проголошенням незалежності тримає свої зовнішні напрями без змін й до сьогодні. Такими стратегіями є міжрегіональне добросусідство; захист і підтримка національних меншин за кордоном; робота щодо ЄС та НАТО [9, с. 57-59]. Стосовно України важко говорити про стабільність таких напрямів, коли саме державотворення за останні 30 років було вельми мінливим (варто лише простежити процеси змін курсів у дихотомії «Схід –

Захід»). Тож, можемо припустити, що стабільність та формування зовнішніх напрямів залежить від балансу зовнішнього життя держави із внутрішнім.

Висновки. На основі проведеного аналізу ми дійшли таких висновків. По-перше, зовнішні функції держави є основними напрямками діяльності держав, націлені на їхню

реалізацію у співпраці з зарубіжними країнами. По-друге, найбільш доцільнішою класифікацією є їхній поділ саме на зовнішні та внутрішні. По-третє, в частині стабільності ми можемо говорити про їхню відносну стабільність, що більшою мірою залежить від типу держави та узгодженості (взаємозалежності) зовнішніх та внутрішніх функцій.

Література:

1. Az állam fogalma, funkciói. URL: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2600:16atetel&catid=296&Itemid=397 (дата звернення: 26.06.2023).
2. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. Київ. Атіка, 2005. 592 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-ге вид., доповнене і перероблене. Київ. Правова єдність, 2010. 520 с.
4. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави. *Науковий журнал «Підприємництво, господарство і право»*. 11/2016. С. 171-176.
5. Дубинський І. Класифікаційні особливості функцій держави. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського*. Том 30(69). № 4. 2019. С. 7-11.
6. A közigazgatás fogalma, feladatai és funkciói, tevékenységfajtái. URL: <https://slideplayer.hu/slide/12007050/>. (дата звернення: 26.06.2023).
7. Кухтик С. Зовнішні функції держави в контексті глобалізаційних викликів. *Журнал «Економіка і право»*. Випуск 12. 2010. С. 55-60.
8. Takács Péter Az állam fogalma. URL: <http://real.mtak.hu/80661/2/Az%20C3%A1llam%20fogalma%202014%20Gy%C5%91r%20.pdf> (дата звернення: 26.06.2023).
9. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai. Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. Bp.: Vadas, 1990. 337.old.

References:

1. Az állam fogalma, funkciói. Available at: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2600:16atetel&catid=296&Itemid=397 (Accessed 26.06.2023).
2. Kotiuk V. O. General theory of the state and law. Navchalnyi posibnyk. Kyiv. Atika, 2005. pp. 592.
3. Skakun O. F. Theory of the state and law: pidruchnyk. 2-he vyd., dopovnene i pereroblene. Kyiv. Pravova yednist, 2010. 520 p.
4. Dzeveliuk M. Nomenclature of the function of the modern state. Naukovyi zhurnal «Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo». 11/2016. pp. 171-176.
5. Dubynskiy I. Classification features of state functions. Vcheni zapysky TNU imeni V. Vernadskoho. Tom 30(69). № 4. 2019. pp. 7-11.
6. A közigazgatás fogalma, feladatai és funkciói, tevékenységfajtái. Available at: <https://slideplayer.hu/slide/12007050/> (Accessed 26.06.2023).
7. Kukhtyk S. External functions of the state in the context of globalization challenges. Zhurnal «Ekonomika i pravo». Vypusk 12. 2010. S. 55-60.
8. Takács Péter Az állam fogalma. Available at: <http://real.mtak.hu/80661/2/Az%20C3%A1llam%20fogalma%202014%20Gy%C5%91r%20.pdf> (Accessed 26.06.2023).
9. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai. Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. Bp.: Vadas, 1990. 337.old.

Стаття надійшла до друку 21.10.2023